

MULTIMEDIYA TEXNOLOGIYASI ASOSIDA BOLALAR DUNYOQARASHINI SHAKLLANTIRISH

Ro'zmetova Muslima

UrDU. "Maktabgacha ta'lim" mutaxassisligi 2-bosqich magistranti:

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 10-april 2023 yil

Ma'qullandi: 15-april 2023 yil

Nashr qilindi: 18-april 2023 yil

KEY WORDS

zamonaviy maktabgacha ta'lim, innovatsiya, texnologiya, zamonaviy yondashuv, AKT, interfaol usul, o'yin, didaktik material, pedagogik texnologiya, multimedia, animatsion o'yinlar.

ABSTRACT

Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda erta yoshdan boshlab tasavvurlarini boyitish, dunyoqarashini shakllantirish, faoliyatlar davomida interfaol usullardan foydalanish, ularni zamon bilan hamnafas yashash ruhida tarbiyalash haqidagi fikrlar bayon etilgan.

Bugungi kunda barkamol avlodni tarbiyalashda yoshlarni intellektual salohiyatini ro'yobga chiqarish va ularning har tomonlama rivojlangan shaxs etib voyaga yetkazish-davlatimiz siyosatini ustivor yo'nalishga aylangan. Chunki jismoniy sog'lom ma'naviy yetuk shaxslargina buyuk kelajakni yaratadi. O'zbekiston Respublikasi prezidenti Sh. Mirziyoevning 2016 yil 29 dekabr, "2017—2021 yillarda Maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-2707-son hamda 2017 yil 9 sentyabr, "Maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3261-son, 2018 yil 30 sentyabr, "Maktabgacha ta'lim tizimini boshqarishni takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3955-son kabi qator qaror, qonun va qonun osti hujjatlari yaratildi.

Bugungi davr bolalarning dunyoqarashini o'stirishda multimedia vositasining ham o'rni katta hisoblanadi. Multimedia vositalari kompyuter yordamida o'rganilayotgan mavzularni bolalar tez va oson o'zlashtirishiga yordam berishi bilan birga bola uchun ham bir qancha qulaylik yaratadi.

Multimedia texnologiyasi – bu dasturli va texnik moddiy ta'minot asosida kompyuterda bir vaqtning o'zida matnli, tasviriy axborotni tovushli, ovozli, rangli, harakatga keltirilgan holda ifodalash imkoniyati demakdir. Multimedia vositalari mavzularni to'liq yoritish, hozirgi kungacha foydalanilayotgan ko'rgazmali vositalarni bir butun yaxlit, tizimli holatda namoyish etishga xizmat qiladi. Unda ba'zi ma'lumotlarning tabiiy, rangli va harakatdagi tasvirlarining ovoz, musiqa bilan mutanosib holatda taqdim etilishi bolalarning o'zlashtirish ko'rsatkichlarini qisqa muddatda oshib borishi bilan xarakterlanadi. Hozirda multimedia ta'lim jarayonida juda ko'p ishlatilmoqda. Demak, multimedia- tasvirli ma'lumotlar bilan ishlashga qodir bo'lgan vosita hisoblanadi. 'Multimedia' so'zi lotincha 'media' so'zidan olingan bo'lib, 'ma'lumot tashuvchi vosita' degan ma'noni anglatadi. Multimediali kompyuterlar so'z, musiqa va boshqa ovozli ma'lumotlar, video ma'lumotlarni qabul qiladi va

ular ustida ishlaydi. Multimedia tushunchasi hayotimizga 90-yillarning boshlarida kirib keldi. Ko'pgina mutaxassislar bu tamani turli xil izohlamodalar. Ularning fikrlarini umimlashtirib multimediaga shunday ta'rif berish mumkin: multimedia – bu informatikaning dasturiy va texnikaviy vositalari asosida axborotning an'anaviy va original turlari audio, video, matn, grafika va animatsiya ob'ektlarning fazodagi harakati samaradorligi asosida o'quv materiallarini talaba-talabalarga yetkazib berishning mujassamlashgan holdagi ko'rinishidir

Ta'lim jarayonida multimedia vositalari yordamida darslarning samaradorligini oshirish hozirgi kunning dolzarb masalalaridandir. Rivojlangan xorijiy davlatlarda o'qitishning bu usulini ta'lim sohasining barcha yo'nalishlari bo'yicha tadbir qilinmoqda. Hozirda amaliyot shuni ko'rsatmoqdaki, multimedia vositalari yordamida talabalarni o'qitish ikki barobar samarali bo'lmokda. Mazkur vosita yordamida o'qitishda an'anaviy ta'lim usullariga nisbatan o'rtacha 30 foizgacha vaqtni tejash mumkin hamda olingan bilimlar talaba-talabalar xotirasida uzoq muddat saqlanib qoladi. Ma'lumki, eshitgan materialning to'rtidan bir qismi xotirada qoladigan bo'lsa, talaba-talabalarga berilayotgan materiallarni video (ko'rish) orqali amalga oshirsak, axborotni xotirada saqlanib qolishi va tasavvur qilish imkoniyati 25-30 foizgacha oshadi. Shuningdek, mazkur o'quv materiallari audio, video va grafika ko'rinishida mujassamlashtirilgan holatda talaba- talabalarga berilsa, materialarni xotirada saqlab qolish 75 foizga oshishi kuzatilmokda.

Ta'lim sohasida multimedia vositalari yordamida talaba- talabalarga bilim berish quyidagi afzalliklarga ega:

ta'lim jarayonida berilayotgan materiallarni chuqurroq va mukammalroq o'zlashtirish imkoniyatining mavjudligi;

ma'lumotlarni vizuallashtirish imkoniyati;

dars jarayonida bilim olish vaqtining qisqarishi natijasida vaqtni tejash imkoniyatiga erishuvi;

olingan bilimlar kishi xotirasida uzoq muddat saqlanib, kerak bo'lganda amaliyotda qo'llash imkoniyatiga erishuvi.

Lekin, mazkur vositani ta'lim jarayoniga qo'llashning ayrim muammolari ham mavjud bo'lib, u quyidagilardan iborat:

-ta'lim uchun zarur bo'lgan o'quv materiallarini hamda boshqa zaruriy ko'rsatmalarni qo'llanma shaklida kompyuter dasturlari ko'rinishida ishlab chiqish;

-ishlab chiqilgan kompyuter dasturlari uchun multimedia elementlarini qo'llash.

Multimedia vositalaridan foydalanish quyidagi vazifalarni echishga yordam beradi:

- dunyodagi va insonlar o'rtasidagi munosabatlarni chuqurroq anglashga;

- egallangan tushuncha va tasavvurlarni tizimlashtirishga;

- tabiat va atrofdagi hodisalarni ilmiy tushunib yetishga;

- murakkab va muammoli savol-javoblarga tayyorlash;

- o'z-o'zini nazorat qilish ko'nikmalarini shakllantirish.

- bolalarda dunyoni bilishga bo'lgan motivasiyasini shakllantirish va kuchaytirish.

Multimediali animatsion modellar jarayonlarni harakatli rasmlar asosida namoyish etadi. Bunda bolalar mazkur jarayonlarni o'zlari ishtirok etayotganday aniq qabul qiladilar. Multimedialardan foydalanishda ob'ektlarni takroriy ko'rish imkoniyati borligi bilan

an'anaviy ta'limdagi didaktik materiallardan farq qiladi.

Multimedia vositalarini maktabgacha ta'lim jarayonida qo'llanishi tarbiyachi va bolalarga bir qancha qulayliklar yaratadi. Chunonchi, tarbiyachi eshittirish ovozini pasaytirishni va boladan jarayonni sharhlab berishni so'rashi, kadrni to'xtatib va jarayonning davomini tushuntirib berishini so'rashi mumkin.

Multimediali taqdimot tarbiyalanuvchilar nutqi, tafakkuri va xotirasini rivojlantirish bilan birga ularning dunyoqarashini boyishiga olib keladi. Multimedia vositalar mashg'ulotlarning ko'rgazmalilik darajasini oshiradi.

An'anaviy mashg'ulotlarda tarbiyachi mavzularni yetkazishga oid didaktik materiallari ko'rgazmali qurollar (rasm, mulyaj va boshqa) yordamida tushuntirib beriladi. Lekin tabiiy ko'rgazmali vositalarning cheklanganligi shuningdek, bolalarning o'zlashtirish ko'rsatkichlarini aniqlash me'yorlarining ishlab chiqilmaganligi bir muncha muammolarni vujudga keltiradi.

Multimedianing pedagogik jarayondagi afzalliklari quyidagilarda o'z aksini topadi:

-namoyish etilayotgan ma'lumotning ko'rgazmaliligi har xil rangdan, illyustrasiya, tovush, video, animatsiya va boshqa elementlardan foydalanishning qulayligi;

-interaktiv metod yordamida bolalarning mazularni tez o'zlashtirishga va o'z- o'zini nazorat qilishga o'rgatishi va boshqalar;

Multimediali qo'llanmalardan nafaqat mashg'ulotlarda, balki mashg'ulotdan tashqari vaqtlarda ham foydalanish mumkin. Ular alohida tajriba loyihalari uchun tayyorlangan versiyalarga ilova qilinadi. Bolalar dunyoqarashini o'stirishda yuqorida ta'kidlanganimizdek, tarbiyalanuvchiga beriladigan tushunchalar birinchi galda mavjud materialning ko'rgazmalilik darajasiga va unga bog'liq holda uni qay darajada o'zlashtirganligi bilan aniqlanadi. Shunday ekan, mashg'ulotlar jarayonida foydalaniladigan ko'rgazmali qurollar o'ziga xos, takrorlanmas, pedagogik va psixologik talab darajasida bo'lishi va tarbiyachining aktiv faoliyatida yorqin namoyon bo'lishi talab etiladi.

Endilikda, ko'pgina pedagog-tarbiyachilar multimedia dasturlarini dunyoni anglab etishdagi bir vosita ekanligini, aynan shu vositaning taraqqiy etishi bilan birga MTT larga yangicha ta'lim uslub va usullari, yangicha fikr va g'oyalar kiribkelishini e'tirof etishmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2016 yil 29 dekabr, "2017—2021 yillarda Maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-2707-sonli qarori.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 9-sentyabr, "Maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3261-sonli qarori.
3. Mirziyoyev Sh. "Maktabgacha ta'lim tizimi boshqaruvini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida". 2018- yil, 30- sentyabr, PQ-3955-sonli qarori
4. Saidahmedov N. Yangi pedagogik texnologiyalar. – T.: Moliya, 2003. – 172 b. 70